

Jurgis Šuba

Ondes Martenot

Dzeja

2001 – 2008

Jurģis Šuba

Ondes Martenot

*Martenò viļņi ir viens no pirmajiem
elektroniskiem mūzikas instrumentiem,
ko 1928. g. izgudroja franču telegrafists
un čellists Moriss Martenò (Maurice Martenot).*

© Jurģis Šuba, 2009
© Eraksti, 2009
ISBN 978-9984-841-37-3
14 lpp. / ~ 0.22 MB

Jurgis Miks Sīmanis

Pirmie panti

*ziemas vidū
Mata Hari
gaidīja pavasari*

* * *

Paslēpes spēlēja
Dieviņš ar velnu, –
Pazuda abi.

Mēs, cilvēkskudras,
Tos meklējam, krāsojam
Baltu un melnu.

Ja abus
Sadotu rokās,
Pretstati saplūdīs,

Un radīts
Būs magnēts.

Bet mēs esam skaidas
No tīras dzelzs,
Un tādēļ radās šaubas.

* * *

Ar smilgu scepteri ķēniņš
Valdīs savu valsti,
Smilgām izslaukot, dejojot valsī,
Rasā pasaku izzīlēs bērniņš.

Ar smilgām,
Dvēseļu dziļajām ilgām
Pasaulei skumju foliju
Uztīs jods.

Kaķis uzkāps smilgu kokā,
Smilgu suņa dzīts –
Kāds kuņam sods.

Un visbeidzot smilgu ods
Nosūks tavu sulu
Jaunai smilgu plazmai.

Tikai nešķaudi!

Vīzija

Gliemezis pa ielu šļūc,
Mašīnas iesprūst renstelēs,
Bet mēs kļūstam pieauguši.

Apkārt kokiem,
Apkārt mežiem
Putni sēž uz stabu galiem,
Un dīķos ziemot iebrien govīs.

Un mēmais dziedās
Bez vārdiem.

* * *

Tavi plaksti lēnām vežas ciet,
Lai tevī uzsnigtu sniegš.

Apsnigs pļavas, apsnigs mežs,
Apsnigs līdzenums,
Un aizmigsi tad tu.

Tavas acis vežas ciet;
Zivīm jūrā jāiemieg,
Jo virs jūras zvaigžņu sniegputenis
Snieg.

Snieg miegs,

Līdz aizmigsi tu

Un sniegā iestigšu es.

* * *

Atstāj domu vārtrūmē
Un gaidi, kad tā
Kā duglazija augs!

Sentimentāla būs doma,
Determinēts līs lietus,
Un tava doma
Kā duglazija augs –

Augs, līdz vārtrūmi
Noēnos.

* * *

Tu mani pažēlo,
Sevi nemaz,
Mani pietaupi
Vēlākam laikam.

Cilvēki divi
(neviens nav vesels)
Kā stērbeles izžautas plandās
Un sēro.

Cilvēki divi
Viens otru ieskābē
Nebaltām dienām.

* * *

Uz piektās līnijas
Ar otu triepiens šķīrās
Un palika kā mirkļa portretējums;
Cik ātri simfōnija izspēlēta,
Tik triepienu ar laivu projām
Īrās.

Ik sekundi, ik minūti un stundu
Ir lēnām diena aizkrāsota ciet;
Ak kaut jel atļauts triepienam reiz būtu
Ar otu atkal kopā vienoties!

* * *

Klausies, klausies,
Kā doma mirst
Aizmirsta!

Variācija par Jāņa Rokpeļņa temu

Kamēr puķe vēl pūst
Zem svina rāvainiem sniegiem,
Tu vari vēl grūt manās rokās
Un neapklust.

Kamēr puķe vēl zied
Uz taviem smēķētiem veļiem,
Es drīkstu jau skūpstīt to krupi,
Kuŗš nedzied.

Durvis aizveras ciet, –
Durvis nav vairs vaļā;
Puķes ziedēs un pūs,
Un tu atkal aizmirsi atslēgu durvīs.

* * *

Ar savām saknēm
Tu iepinies manējās –
Sa-augsim kopā?

* * *

Pie kāpām satiku tevi toreiz
Ziemā.

Bija vēss, un, jūrā stinguši,
Ziemoja mirkļi, sālīti asarās.

Un nav svarīgi vairs,
Vai nākamgad atkal mēs tiksimies, –
Šobrīd rudens vēl atpūšas siena zārdos.

Dvaŗa stāj logā,
Ieplaisā rūts –
Vai tā pirmreizība vai ziema?

Vārdi pil no tavām lūpām,
Tomēr vēl dzīvāk par ledu
Skan tavi čuksti
Man ausīs.

Bet tagad tev jāpaliek ziemā,
Man – jāaizklist.

* * *

Nakts pāraugs mostošos putnos,
Kad debesis atvērs acis,

Un tad tā aizlidos
Putniem līdz.

Kad cilvēki atvērs acis,
Nakts klusēs,

Un dziedās putni.

* * *

Agrāk
No debesīm krita
Putnu izraudāts svins

Un, pieskāries
Mirstošam vaigam,
Izzuda klaidonim līdz,

Līdz vienudien
Pārstāja krist
Putnu izraudāts svins.

Dīvaini,
Tomēr no zemes neviens
Šī stāsta morāli nezin.

* * *

Laikam nolemtais čigāns
Nospļāvies teica:

„Laikōste nānī nisavī šmīšļa*,”

Pameta zelēto smilgu pie arkla
Un aizgāja.

Pilsētā

Viņas logs ir tajā ielas pusē,
Kur rītos vēl tumšs, tomēr dienvidū
Zvirbuļi sēž uz vadiem un klusē
Jaunības vidū.

Vientuļš grafiti zviln mājas sienā
Ar viņas vārda kalligrafisko
Līniju tekstu, ko vakardienā
Uzrakstīja viņš.

Abi satikās
Trešdienas naktī,
Kad bija par vēlu.

* * *

Nav vairs tā, kā bija nesen, –
Pagājis tas laiks ir secen.

* * *

Bezvēja nakts pirms miega;
Tik ļoti kāds grib izdarīt piespiedu
Nolaišanos –
tā man tīk fantazēt,
Kamēr bez izplētņa manos matos
Sapinas avarējusi
Muša.

* * *

Klāt pavasaris;
Aiz loga atkusni vērojot,
Kāds iesmējās.

1 IX 2002

* Laikam nav nekādas nozīmes (latviešu čigānu val.).

Telesfōrs Goì (*Telesfār Goyj*)

Rapsōdija

tobrīd feja laka no zvirbuļa pēdas

Koncerts kreisajai rokai

Grimstoši pakavi
Gruzd tēvzemes miesā;
Visapkārt ir jūra
Un debesu tiesa.

*

Nakts pienāca krēslas kimono
Un dzērvju klagās tēpusies;
Tu nometies ceļos,
Lai pielūgtu Kristu.

*

Sakraments kā eļļa
Līst pār taviem vaigiem,
Bezgalīgā ceļā aizklīstot.

*

Aizgāji,
Kaut arī dzīva
Bij tava
Atgriešanās.

*

Skumjās tinošies,
Mani sapņi smeldz,
Nakts mūzikā pārvēršoties
Dieva darbiem.

*

Tavas acis bija skumju pilnas,
Veļoties mēnesnīcas pielietā gravā.

Pēdējie odi vēl trīsuļoja vējā,
Un nomodā esošais čukstēja par mīlu;
Tavas lūpas nodrebēja,
Kad iedziedājās pēdējais mežastrazds,
Bet neteici neko, –
Vien klusumā laidelējās
Naktstauriņš.

Tu lūkojies gaismas pildītā upē
Un riji asaras kā vīnu
Skumju pielūgsmē.

*

Viegliem soliņiem
Tu nāci man pretī,
Aiz sevis atstādama
Mirkļu un pēdiņu

Nospiedumus.

*

Jau kuņģu gadu,
Salasot kritušās lapas
Uz asfalta,

Viņš atnāk ar otu.

*

Skrejceļš ieaudzis
Krūmos un dūmakā –

Viņa noteikti neatlidos.

22 IX – 12 X 2002

* * *

Varbūt...

Varbūt niedŗu stabulē tad iezviedzies,
Sviedrotā kreklā un caurā dūrainī ģērbtā;

Varbūt tavas līdz asinīm sakostās lūpas
Bija sārtas,

Varbūt...

Tomēr klusi novakarē
Nosakst mani vaigi,
Ieraugot, ka tavām kājām
Perlamutra nagi.

11 X 2002

* * *

Rudens vakars.

Raud Helēnas lira
Un efeja pinas tās viļņainos matos;
Pa marmora kājām
Tek lietus lāses;
Ir meitenes pleci kā bura,
Un augums – tās masts.

Viņas pirksti aug vīnstīgām līdzī,
Bet Diskobols noraugās mūsu ērā
Ar lidināmo šķīvīti rokās.

23 X 2002

The lethargy of love

Vakarā viņa iededza sveci
Savā bēniņu istabā.

Uz pīmusu vārījās
Vīgriežu tēja,
No meitenes skropstām
Pilēja rasa.

Kvintesence pildīja visu telpu,
Un es iedomājos
Par geišu.

*

Manā līdzī paņemtā mirāžā
Viņa atkal krāsoja lūpas
Pie atvērta loga
Jumtistabiņā.

Bija mikla dūmaka,
Un viņa neelpoja.

*

variācija par Pētera Brūveŗa temu

Apsnigušā pastkastē
Kukainis grauž meitenei nenosūtītu
Kartīti.

Klausos Perta
„Perpetuum mobile”
Un gandrīz to piemirstu.

*

Pirms gulētiešanas
Viņa novilka zeķi
Kā čūska ādu.

„Sapņo,”
Viņa teica,
„tikai tad tu redzēsi
Mani gatavu lidojumam!”

Viņa ieelpoja.

*

Pret novakari
Dzied saksofons
Kādai fotografijai,

Un viss,
Ko atceros,
Ir bezgalīgs
Šaursliežu koridors.

Aizvēru acis
Un atdevos tumsai.

17 – 19 XI 2002

Ceļā uz skolu

Pie margām atspiedies,
Vēl gaida Padegs
Mūzu skūpstus,
Kas skrapstoši sadeg.

Dvesošu asfaltu
Izsviedrē lēna
Gažām gaistoša
Sētnieces ēna.

Fatālas noskaņas
Klaidoņa dzejā,
Peļķē viļņojas
Meitenes seja.

3 XI 2002

Rapsōdija par Ulža Bērziņa temu

zāles sāļuma pilns klīstu uz pieturu
ledus man acīs zem kājām medus
skatos
aiz manis nāk

*

nāk rudens uz promiešanu
gar Pāvila baznīcu koki bez lapām
zarainiem pirkstiem kairi nogrābstās
spuldzēs

*

eju pa nostieptu bruģi *nach Kandagār*
vienā kājā zābaks otrā starp
īkšķi un bakstītāju iesprausts āboliņš
vīst

*

stāvu pieturā tirinos mīņājos
auksts deguns aiz puņķiem sērē
pulkstenis apstājies
nāk jaunais laiks

8 XI 2002

Geto

Iela
Izgaro miglu
Jau rītausmā.

Klausos, kā vaidošos pagrabos
Čukst vientulība
Ilgās pēc Mesiāna.

Un siekalām slacītā ietve
Ir pazemīga
Manām kājām.

*

variācija par Pētera Brūveņa temu

Nez cik ilgi
Kādā pagalmā rūs vagoni,
Kas reiz veda uz Ulubeli.

Nez cik ilgi
Vagonā uz grīdas
Guļ suns.

Nez cik ilgi
Guļošais suns sapņo
Par atgriešanos.

*

Patukšais klajs sāk pildīties ļaudīm;
Īstenībā krīt krusa,
Un viņi ir nomaldījušies

Vienā milzu atskurbtuvē,
Kur nolaižas nakts
Un skrejlapas.

Kokos vārnas sapņo savus vientiesīgos
sapņus,
Nomodā iegrimst laternas stabs;
Es pieskaņos.

*

*variācija par Tomasa Transtrēmera
temu*

Vēla rudens labirints;
Kūst soļi sniegā
Gar aizslēgto namu.

Atkal ne miņas no apdzīvotības –
Vienīgi skrienoša sieviete
Steigā.

Tikko dzirdams
Viņas lūgums
Slēpties.

23 – 29 XI 2002

Divi dzejoļi

1.

Un, nedaudz paguris, viņš atsēdās patālāk
Gatvē, kur smaržoja pēc papardēm
Un ziedu tirgotājas.

Viņaprāt,
Tūkstošiem neievērotu acu varbūtībā
Bija noticis nenovēršamais.

Nopūtas virmoja pār rūgtenu trotuāru,
Viņam iemiegot.

2.

mūzai no sniega

Nenovēršamajam
Ir tavas aprises,

Tavs lūpu miklums
Un klusešana,

Kamēr tu vēl esi
Neizkūstoša.

25 XII 2002

Cikliskas variācijas

Kāda meitene Karelajā
Man teica:

„Vakar bij vakars
Uz ezera,”

Un vakardiena blāzmoja
Bez gala.

*

Karelijas robežupes,
Bezgalīgais klajs
Un tavu lūpu virsma

It kā bez sāļuma.

*

Skuju sadzelta mēle,
Tēja no priežmizām –

Rūgts.

*

Tavs augstums neatkārtojams,
Mans dziļums
Līdz padebesim.

18 – 19 I 2003

Boleslavs Dhū (Bolesław Dhó)

E t ī d e s

*gitara brzmi głośniej
niż ja**

Noktirne

Aizgūtnēm vējā sijājas pelni,
Tinte kā ēna pār papīru klājas;
Nupat es esmu pārnācis mājās,
Piķi lok kraukis un krāsojas melns.

Visapkārt trīsuļo vecveci odi,
Klusi noģībštot magoņu ziedos,
Un kā sentēvu padomos viedos
Avotu izdveš sūnaini grodi.

Pievakarē nokaisās smilgu miegs,
Tup klusējošs kraukis uz dzeloņdrāts,
Un pieskaņas flīģelim velis kāds,
Kam gurstoši pirksti noktirnē iestieg.

7 VI 2003

* * *

Lēni krīt rasa zālē
Šovakar mētrājā miklā;
Sārtojas tālumā gāle,
Atmirdzoties stiklā.

Kristalla melodija
Kā saulriets debesīs iesarkst,
Cauri visumam aizvijas
Šopēna nošu raksts.

7 VII 2003

Vīrietis neaizmirstulēs

Alā ir kluss
Kā alā.

*

Smaržkociņš garo
Un velve sāk pildīties veļiem –

Violets karogs.

*

„Ar mums nu ir cauri,”
Čukst kāda;

Es neklausos;

Kaut kur visumā
Nobeidzas zīdtauriņš.

*

Ziemā ir kluss
Kā salā;

Kāds palika miglā,
Es – alā.

7 IX 2003

* Ģitāra skan skaļāk par mani (poļu val.).

Triptichs

1.

Es tevi izslimošu
Kā iesnas,

Nepaliks rēta, –
Vienīgi rudens.

2.

Rīta skaidrumā
Pamodies īgna mazliet,
Manu pelnrušķīt.

3.

Charizmatisks ir ubags
No rīta
Kā budēlis vecs.

Sen nebiju redzējis tādu
Veļu laikā.

Variācija par Hermaņa Margera Majevska temu

Grimst soļu atbalsīs šīs zemes gurdenums,
Pār iezilganiem vāliem klusu ciešot;
Klāt pievakares sāļums dūmakains,
Kas sajauc mūs kā rūsejoši pieši.

Sirms ceļa vējš pūš pretim notālēm
Aiz saulrietiem no apdvesmota loka;
Mēs nezūdam, kurp lietus, šķērsielām
No dziedrām acīm taustot miglu, zogas.

Krīt graudi tikko uzsnigušā sniegā,
Kad visdzirdīga tumsa tavus matus klāj;
Nu vēliem putniem pilns ir mūsu gājums
Ar nosapņotiem kokiem,

mana liegā.

* * *

Zilos klīdumos baltais gārnis,
Aizvējā gurstoši spārni.

Jurģis Miks Sīmanis

Nobeigums

*vienotība ir mirklis
kad abi kļūstam
neviens*

* * *

Jurim Ābolam

Bezdūmeņa trolejbusā
Pretī man sēž žīds,
Un aiz stikla kādā sētā
Ivritā zied ievas.

Iela kā Jordāna aizplūst, –
Trolejbuss nu ir kuģis;
Mašīnas kā glābšanas laivas
Dreifē uz neatgriešanos.

Iznirst no asfalta nāra –
Židainis azotē,
Gažām tai aizpeld trolejbuss
Aizgūtnēm ķiršziedos.

Pieturā izkāpju laukā,
Paliek aiz muguras nakts
Ezōteriski apdvestie
Apveidi

„šalom-bļin”.

2 VI 2003

* * *

Zirga mirdzums vēja smaržā, –
Netveŗami izgaist dūmi;
Zils ir rododendra lakats, –
Noŗirb pakavi un puni.

ŗķiŗu cerības no jūtām,
Tumŗai svecei dodu ugni,
Svētā vientulībā vēlos
Uzrīdīt tev dzejas suni.

3 VI 2003

* * *

Novakars kluss;
Nakts raras flautu mēness pūŗ,
Un dūdo kazenājs.

Aug zāle.

No miega iztrūkstos,
Dzied vakarlēlis zils,
Un novakars ir kluss.

Novakars kluss
Kā tavs atpakaļnāciens
Caur kazenājiem.

10 VI 2003

Gimnopēdija

Mūsu lēnajā dejā
Vienatne min man uz pēdām,
Un ilgi, lai neskumtu, maldos
Es klavierēs, pienā un vēdās.

Tagad apveidus tavus
Taustiņi vīzijās satin;
Jūtu, kā pagurums klavierēs
Elpo tik smagi kā Satī.

Lūpās aizmirstu skūpstu
Kā asaras aplodā ērces;
Gribas tik smeldzoŗos pirkstus
Vīna sudrabā mērcēt.

27 VII 2003

Skrandaine Meŗparkā

Rudens vējiņŗ
Klusajā ieliņā
Izdzenā pērnās lapas.

Viņai iekrakŗķas atslēgas kauls.

Skrandaine vējā –

Lupatas piepūŗas,
Melnām meŗģinēm plandoties,
Un viņa

Paceļas gaisā.

5 VII 2004

Mikla

Tik vecs kā Metuzals ir pasaulnāids
Un alfabēts,
Ko foinīķieši prata;

Tie vārdu pirmoreiz klints plāksnē cirta,
Kas latvietim
No abiem galiem lasāms.

3 III 2005

Diptichs

1.

Centrāltirgus ir cilvēku mežs,
Kuņā ik tantiņa pārvēršas cinī.

2.

Es eju mājup apsnidzis
Kā pingvīnēns.

* * *

Alfonam Piterānam

Izjūk mākoņu strauss, –
Nu tas ir apstākļa vārds.

Suns grib pankūku,
Paķērsa arī –
Palieku bešā.

Tikko uzausa mēness ola –
Pankūka, kuņu suns nevar aizsniegt;
Arī paķērsa sapņaini zied;

Palika apstākļa vārds

„tūlīt”.

19 VII 2005

Smagas uzvedības vīrietim

resp. sev

Klāj savu lupatu krūmmalē,
Pie miera laižoties
Viens!

Atnāks cukurgrauds,
Krūzītē iebirs kā vannā;
Guli, –
Par daudzko ir padomāts!

Katram taču
Ir vieta zem debesīm šonakt.

8. IX 2006

* * *

Ir lapkritis,
Spalvas birdina
Suņu koks.

Vai dzirdi, kā mežs
Ierejas?

Ir lapkritis,
Mežs iešķavojas
Reizumis.

8 X 2006

Rituāls

*Rīgas zoodārza aligatora Čabulīša
piemiņai*

Kad beigtu krokodīlu veterinārs secēs,
Es baltos taukos basām kājām stigšu;
Uz manām pēdām šķidra straume tecēs,
Un krokodīla taukos mazgāts tikšu.

Tad nebūs man ne krekla, apakšbikšu, –
Tik tauki vien ap manu miesu recēs.

Un beidzot krokodīlu izķidātu redzēs,
Tad tauku sveci vēderā tam likšu;
Un veterinārs jaunu miesu secēs,
Un šķidri baltos taukos atkal stigšu.

4 IX 2007

* * *

Šis rīts man šķiet tik pieticīgi skaists
Kā manas lodžijas ornitofauna –

Tās pašas čalas un gaisma
No jauna.

29 V 2008

Vientuļnieka gramatika

Tu pazudi ar nenoteiksmi
No manu noriseņu saimes,
Un nav man laimes tevi turēt
Un noturēt ar labu veiksmi.

Tu atstāji man apstākleni,
Kas manī klusi milst un del;
Kad atceros, nāk miklums gauži
Un krustnagliņas acīs dzen.

Kā kādeņiem ir mīlinājums,
Tā arī tev ir laba sirds.
Vai tiešām jāaizmirst man tevi,
Jo bijī kļūdains vingrinājums?

5 X 2008